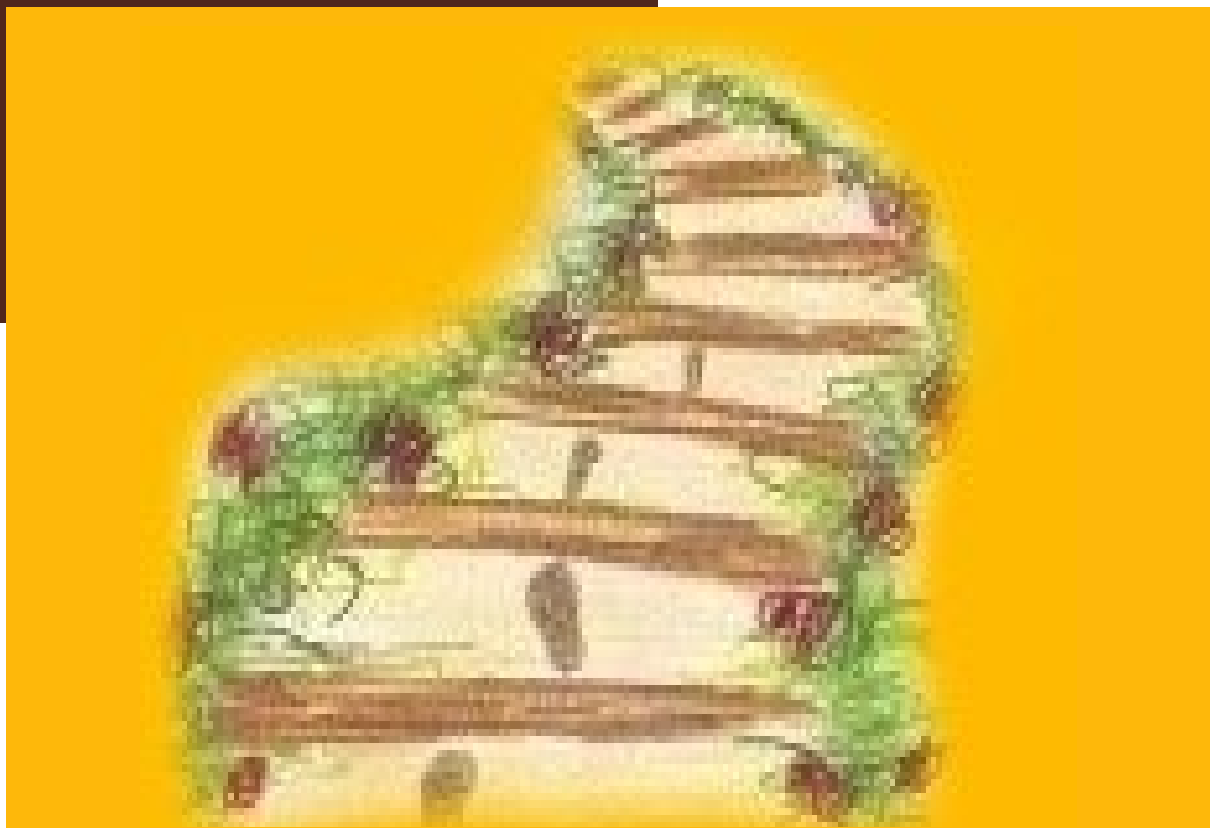

Ked' tradície bolia

**Výskyt a špecifiká násilia páchaného na ženách v marginalizovaných
rómskych komunitách v BBSK**

V rámci
projektu

Ked' tradície bolia

vydalo

QUO VADIS, o.z.

Realizátor projektu:

Keď tradície bolia

QUO VADIS, o.z.

I. Krasku 7

960 01 Zvolen

www.quovadis-oz.sk

Autorky:

J. Filadelfiová,

I. Kosová

© QUO VADIS, o.z., Zvolen

2015

PREDSLOV

Ingrid Kosová — štatutárna zástupkyňa QUO VADIS, o.z.

Striktne stanovené normy spojené s očakávaniami - muž je hlava rodiny, ženy sú ochrankyne domáceho krbu a pod. - sú základným východiskovým predpokladom pre vznik a pretrvávanie rodových rozdielov, ktoré nie sú nevinné. Zotrvávanie v týchto normách je príčinou mocenskej prevahy mužov, ktorá má za následok nižšie ocenenie žien na trhu práce, nižší podiel účasti žien na verejnom živote, problémy pri slobodnom výbere zamestnania, a zároveň najvážnejší z následkov, je násilie páchané na ženách v párových vzťahoch. V prostredí rómskych komunít, kde sú normy a tradície hlbšie ukotvené sa stretávame s omnoho závažnejšími problémami rómskych žien, v porovnaní so ženami z majority. Tieto ženy sú vystavené viacnásobnej diskriminácii, ktorá má nesmierne závažné dopady na kvalitu života rómskych žien. Prieskum násilia páchaného na ženách nadväzuje na kvalitatívny prieskum občianskeho združenia QUO VADIS, o.z. z roku 2012 s názvom Obraz rómskej ženy, kde sa výskyt násilia páchaného na ženách „objavil“ ako fenomén častejšie sa vyskytujúci oproti násiliu páchanom na ženách z majoritnej spoločnosti. Predkladané výstupy prieskumu násilia páchaného na ženách v rómskych komunitách BBSK sú prvým realizovaným prieskumom o tomto probléme v marginalizovaných komunitách na Slovensku.

Výskum bol realizovaný v rámci projektu Keď tradície bolia podporeného z Dotácie na podporu rodovej rovnosti zameraného na dosiahnutie rodovej rovnosti a podporu uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania na základe pohlavia alebo rodu a sumou 56000 € z Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2009-2014. Správcom Fondu je Nadácia otvorenej spoločnosti - Open Society Foundation. Cieľom projektu Keď tradície bolia je Posilnenie kapacít MVO a zlepšenie podmienok na fungovanie občianskej spoločnosti.

ÚVOD

Násilie páchané na ženách patrí k výnimočne citlivým spoločenským problémom, ktorých skúmanie nie je jednoduché. Na Slovensku obzvlášť, lebo tu dlhodobo patril tento problém k tabuizovaným témam¹, nevnímal sa ako porušovanie ľudských práv žien² a ani ako rodovo podmienený problém – t. j. ako prejav historicky nerovných mocenských vzťahov medzi ženami a mužmi. Pripomeňme, že vo verejnom diskurze sa začal objavovať až v priebehu 90. rokov na podnet vznikajúcich feministických neziskových organizácií. Súčasťou politickej agendy sa stal až v druhej polovici 90. rokov, a to v súvislosti so *IV. konferenciou OSN o ženách* (Peking, 1995) a jej *Pekinskou akčnou platformou*.³ Taktiež prvé pokusy o poskytovanie pomoci ženám zasiahnutým násilím sa začali objavovať až v tomto období, išlo o prvé SOS linky a útulky pre týrané ženy vznikajúce ako dobrovoľnícke aktivity neziskových ženských organizácií.

Čo sa týka odborných publikácií o násilí páchanom na ženách, tie začali vychádzať až po roku 1998 a bolo to tiež z iniciatívy feministických organizácií, najmä Záujmového združenia žien Aspekt (preklady zahraničných štúdií a výskumných správ). Úsilie o širšie výskumné uchopenie problému⁴ a o poznávanie výskytu a slovenských špecifik násilia páchaného na ženách sa v podstate objavilo až po roku 2000. Počas nasledujúcich pätnástich rokov sa realizovali viaceré výskumné aktivity usilujúce o popísanie rozsahu a charakteristík problému. Stále však zostávajú skupiny alebo prostredia, kde nedostatok informácií pretrváva, čo má za následok nedostatok kvalifikovanej pomoci týraným ženám. Dvojnásobne to platí pre ženy viacnásobne znevýhodnené, ako aj pre viacnásobne vylúčené prostredia, kde sa po dlhú dobu o probléme mlčí a je výskumne ťažko dostupné – jazykovo, regionálne či ešte inak.⁵ K týmto skupinám sa zaraďujú aj ženy v marginalizovaných rómskych komunitách.

Poznámky

¹ Pred rokom 1990 sa násilie páchané na ženách nie len tabuizovalo – nehovorilo sa o ňom verejne, ale bolo tiež vytlačené do súkromnej sféry – ako problém individuálnych rodín, nie spoločenský problém. Po roku 1990 jeho uznanie a riešenie brzdil (a v podstate doteraz brzdí) silný nástup konzervatívnych síl s tradičnými stereotypnými predstavami o rodine a o postavení a úlohách žien a mužov v spoločnosti a v domácej sfére (v poslednom období referendum o rodine, pochod za rodinu a iné).

² Predovšetkým práva na dôstojnosť a práva na integritu osobnosti, resp. zákazu neľudského a ponižujúceho zaobchádzania – tak vo verejnej, ako aj v súkromnej sfére.

Ako ukázali výskumné pokusy o zachytenie postavenia a situácie rómskych žien vôbec alebo rómskych žien z vylúčených komunít špeciálne,⁶ rómske ženy nepoznajú svoje základné ľudské práva, v komunitách pretrváva vysoká miera tolerance násilia páchaného na ženách, tiež silné presvedčenie o nezasahovaní zvonka v prípadoch násilného správania (je to vec rodiny), ako aj o mimoriadne obmedzených možnostiach pomoci v marginalizovaných rómskych komunitách. *Prieskum špecifík a výskytu násilia páchaného na ženách v marginalizovaných rómskych komunitách* pripravený a realizovaný n. o. QUO VADIS v období rokov 2014 – 2015 sa preto zamerával na identifikáciu špecifík a na zmapovanie výskytu násilia na ženách v týchto komunitách v Banskobystrickom kraji.

Poznámky

³ Po prvý raz obsahoval úlohy zamerané na riešenie násilia páchaného na ženách až *Národný akčný plán pre ženy SR* z roku 1997. Neskôr bola táto politická agenda pokrytá samostatným strategickým dokumentom; v súčasnosti je to *Národný akčný plán na elimináciu a prevenciu násilia na ženách na roky 2014 – 2019* (http://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/NAP_nasilie_print.pdf).

⁴ Bližšie pozri *Literatúra a zdroje*.

⁵ Pozri napr.: Kotvanová, A. (ed.): *Dáta o rovnosti v slovenskej realite*. Bratislava, Equilibrium 2012.

⁶ Ako napríklad výskumy UNDP z roku 2006, 2012 a 2013, výskum Kultúrneho združenia Rómov Slovenska z roku 2009 (*Dáta o ľudských právach rómskych žien*), sondy QUO VADIS z roku 2012, alebo výskum IVPR z roku 2015.

METODIKA PRIESKUMU

Jarmila Filadelfiová, Ingrid Kosová

Pri tvorbe metodiky prieskumu riešiteľky nadväzovali na predchádzajúce empirické výskumy domáceho násilia a násilia na ženách na všeobecnej populácii žien – opakované reprezentatívne a iné výskumy Inštitútu pre výskum práce a rodiny z obdobia 2002 až 2015.⁷ Ako výskumný postup sa zvolila kombinácia kvantitatívneho a kvalitatívneho prieskumu: dotazníkový prieskum spojený so skupinovými rozhovormi s rómskymi ženami. Pripravili sa dva výskumné nástroje: 1. štandardizovaný dotazník vyplňaný na základe face-to-face rozhovorov; 2. scenár pre skupinové rozhovory s rómskymi ženami (dostupné v QUO VADIS, o.z.). V dotazníkovom prieskume robili anketárky členky partnerských neziskových organizácií (výlučne rómske ženy), ktoré prešli podrobným zaškolením o zásadách vedenia face-to-face rozhovorov a o výbere komunít a respondentiek. Pre skupinové rozhovory bola vytrénovaná moderátorka s citlivosťou k ľudským právam, rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí (aj na základe etnicity). Plánovalo sa zachytiť dotazníkovým prieskumom 200 rómskych žien zo separovaných a segregovaných lokalít Banskobystrického kraja vo veku 20-50 rokov, pričom výber konkrétnych respondentiek v komunite bol úlohou zaškolených anketárov. Čo sa týka skupinových rozhovorov s rómskymi ženami, tie boli naplánované štyri: dve s rómskymi líderkami a predstaviteľkami pomáhajúcich neziskových organizácií a dve s obyvateľkami vylúčených rómskych komunít (v oboch prípadoch rozlíšené za separované a segregované komunity).⁸

Pri výbere komunít do prieskumu sa vychádzalo z aktualizovanej verzie *Atlasu rómskych komunít 2014* (UNDP, 2014). Podľa tohto zdroja sa v Banskobystrickom kraji identifikovalo 142 rómskych komunít v 93 obciach; z toho bolo 51 vo vnútri obce – dediny alebo mesta; 40 na okraji obce; a 51 priestorovo segregovaných – mimo obce. Východiskový súbor pre dotazníkový prieskum tvorili marginalizované komunity v Banskobystrickom kraji, t. j. separované na okraji obce (40) a segregované mimo obce (51), spolu 91 komunít. Z nich sa pre výskum vybralo 51 marginalizovaných komunít z 11 okresov Banskobystrického kraja. Z nich sa podarilo zaradiť do prieskumu 48 lokalít, v 3 sa údaje nepodarilo zozbierať.

Zber dát prebiehal v poslednej štvrtine roka 2014, spracovanie kvantitatívnych údajov a prepisy skupinových rozhovorov sa realizovali v prvej polovici roku 2015. Podarilo sa zorganizovať všetky štyri plánované skupinové rozhovory – dva s rómskymi líderkami a dva s rómskymi ženami.⁹ Pokiaľ ide o dotazníky, plánovaných 200 dotazníkov sa podarilo prekročiť na konečných 202, po kontrole úplnosti vyplnenia boli 4 dotazníky zo spracovania vylúčené. Konečný súbor rómskych žien tak pozostával zo 198 respondentiek z marginalizovaných rómskych komunít Banskobystrického kraja.

Obsahovo tvorba výskumných nástrojov vychádzala z definícií uvádzaných v medzinárodných ľudsko-právnych dokumentoch a strategických materiáloch, na ktoré v konečnom dôsledku nadväzujú a odvolávajú sa aj politické materiály EÚ a Slovenskej republiky. Východisko tvorila všeobecná definícia násilia na medzinárodnej úrovni a jej špecifikácia na situáciu žien v úlohe obetí, podľa ktorej sa za násilie

páchané na ženách dá považovať: „akýkoľvek čin voči žene, ak tento čin obmedzuje jej zákonné práva a slobody a spôsobuje jej fyzické alebo psychické utrpenie a morálnu ujmu“ (*Stratégia...*, 1993). Ak sa násilie odohráva v rámci rodiny, hovoríme o „domácom násilí páchanom na ženách;“ ak je násilníkom partner (súčasný alebo bývalý), hovoríme o „násilí na ženách v intímnom vzťahu“ alebo o „násilí páchanom intímny partnerom.“

Zvýšený dôraz na ľudské práva žien a rodový aspekt násilia kladie definícia uvedená v *Deklarácii OSN o odstránení násilia páchaného na ženách* (1993) a v *Pekinskej akčnej platforme* (1995), ktoré sú podstatne širšie. V *Deklarácii* sa násilie páchané na ženách chápe ako: "akýkoľvek čin rodovo podmieneného násilia, ktorý spôsobuje alebo by mohol spôsobiť telesnú, sexuálnu alebo duševnú ujmu alebo utrpenie žien, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, zastrašovania alebo úmyselného obmedzovania slobody, a to vo verejnom alebo súkromnom živote". Dokument následne pomenúva rôzne formy násilia páchaného na ženách: "fyzické, sexuálne a psychické násilie vyskytujúce sa v rodine vrátane bitia, sexuálneho zneužívania dievčat členmi domácnosti, násilia súvisiaceho s venom, znásilnenia v manželstve, mrzačenia genitálií žien a iných tradičných zvykov poškodzujúcich ženy, ďalej mimomanželské násilie a násilie spojené s vykorisťovaním, sexuálne obťažovanie a zastrašovanie v práci, škole a inde, obchodovanie so ženami, nútená prostitúcia a násilie páchané alebo tolerované štátom, pričom sa neobmedzuje iba na tieto javy."

V *Pekinskej akčnej platforme* (Peking 1995), na ktorú sa odvoláva väčšina európskych materiálov i ženských organizácií pracujúcich v tejto oblasti, sa násilie páchané na ženách považuje za "prejav historicky nerovných mocenských vzťahov medzi ženami a mužmi, ktoré vedú k ovládnutiu a diskriminácii žien mužmi a k zabráneniu plného rozvoja žien" (*Pekinská...*, paragraf 118).

Prvý komplexný a precízny, navyše právne záväzný nástroj zameraný na odstraňovanie násilia na ženách a

Poznámky

⁷ Z tých celoslovenských pozri napríklad záverečné správy: Bodnárová, B. – Filadelfiová, J. – Holubová, B.: *Komparatívny a evaluačný výskum domáceho násilia a násilia páchaného na ženách*. Záverečná správa. Bratislava, IVPR 2008; Bodnárová, B. – Filadelfiová, J.: *Domáce násilie a násilie páchané na ženách v SR*. Stredisko pre štúdium práce a rodiny, Bratislava 2003.

⁸ Plánované zloženie skupín bolo teda nasledovné: 1. rómske líderky a predstaviteľky pomáhajúcich MVO so skúsenosťami zo segregovaných komunít (zachytiť rôznorodé regióny BB kraja); 2. rómske líderky a predstaviteľky pomáhajúcich MVO so skúsenosťami zo separovaných komunít (taktiež zachytiť rôznorodé regióny BB kraja); 3. rómske ženy zo segregovaných komunít; 4. rómske ženy zo separovaných komunít. Medzi požiadavkami na zloženie skupiny sa stanovila rôznorodosť podľa veku, prípadne tiež podľa vzdelania; čo sa týka rodinného stavu mal by byť rôzny; podstatnou podmienkou pre účasť rómskych žien vo fokusových skupinách, ale bola skúsenosť s partnerstvom.

⁹ Čo sa pri skupinových rozhovoroch dodržať nepodarilo, bol časový plán – čas na zorganizovanie fokusových skupín a ich realizovanie sa oproti plánu z rôznych dôvodov predĺžil.

domáceho násilia na európskej úrovni, *Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a o boji proti nemu* (tzv. „Istanbulský dohovor“),¹⁰ ktorý je zameraný na nulovú toleranciu k násiliu na ženách a domácomu násiliu, vychádza taktiež z definícií OSN. Špecifikuje násilie na ženách i domáce násilie, ako aj rod a rodovo podmienené násilie. V zmysle Istanbulského dohovoru sa pojem „násilie na ženách“ chápe tiež ako porušenie ľudských práv a forma diskriminácie žien a rozumejú sa ním všetky činy rodovo podmieneného násilia, ktoré majú alebo môžu mať za následok telesnú, sexuálnu, duševnú, ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie žien vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného zbavenia slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote. Pod pojmom „domáce násilie“ sa rozumejú všetky činy telesného, sexuálneho, duševného a ekonomického násilia, ktoré sa vyskytujú v rámci rodiny alebo domácej jednotky, alebo medzi bývalými alebo súčasnými manželmi alebo partnermi, či už páchateľ má, alebo v minulosti mal s obeťou spoločný pobyt. Pojem „rod“ v zmysle tohto Dohovoru znamená súbor spoločnosťou vytvorených rolí, vzorov správania, činností a atribútov, ktoré daná spoločnosť považuje za primerané pre ženy a mužov; zároveň potom „rodovo podmienené násilie na ženách“ vníma ako násilie, ktoré je nasmerované proti žene, pretože je žena, alebo ktoré postihuje ženy disproporcionálne.

Aktuálny strategický dokument SR pre túto oblasť verejnej politiky, *Národný akčný plán na elimináciu a prevenciu násilia na ženách na roky 2014 – 2019*,¹¹ sa hlási k uvedeným definíciám a vymedzeniam a pokúša sa formulovať opatrenia z takýchto pozícií. Na s. 10 NAP 2014 – 2019 špeciálne zdôrazňuje, že všetky opatrenia sa týkajú aj žien s kumuláciou viacerých znevýhodnení (vrátane žien z kultúrnych, sociálnych a etnických minorít a z málo podnetného sociálneho prostredia) a vo všetkých opatreniach treba prihliadať na ich špecifické potreby, prípadne špecifické formy násilia alebo inštitucionálneho násilia, s ktorými sa stretávajú.

Poznámky

¹⁰ Jeho ratifikáciu SR v súčasnosti pripravuje, (podpísala ho 11. mája 2011 v Istanbule (Istanbul, 2010, CETS č. 210).

¹¹ Predchádzali mu štyri strategické dokumenty: všeobecný *Národný akčný plán pre ženy SR* z roku 1997; následne to boli programy špecifické len pre násilie na ženách ako *Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách* (2004) a *Národný akčný plán (ďalej len „NAP“) na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2005 – 2008* (2005) a *Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2009 – 2012*.

Pri obsahovej príprave prieskumu vychádzali riešiteľky práve z takto vymedzených východiskových pozícií. Čo sa týka rozsahu, prieskum sa všeobecne zameriaval na celé rodovo podmienené násilie na ženách v marginalizovaných rómskych komunitách, hlavnú pozornosť, ale venuje násiliu zo strany intímneho partnera. Obsahovo sa obidve výskumné aktivity okrem základných identifikácií zameriaval na nasledovné témy:

- ♦ Situácia v komunite – odhad výskytu násilia v okolí.
- ♦ Osobná skúsenosť s násilím, obzvlášť zo strany partnera.
- ♦ Širší kontext a pociťované obavy.
- ♦ Názor na rôzne formy násilia páchaného na ženách (od fyzického po ekonomické a sociálne násilie; jeho intenzita).
- ♦ Postoje k bitiu ženy partnerom: odsúdenie vz. tolerovanie takéhoto správania; body zlomu (facka – bitka – zabitie).
- ♦ „Zásluhovosť“ fyzického násilia: „závisí aj od ženy, aká je – či si bitku nezaslúži.“
- ♦ Zasahovanie v prípade násilia: zastariet sa – nie je potrebné sa do násilia starať.
- ♦ Informovanosť o možnostiach pomoci.
- ♦ Hľadanie riešení: prevencia až krízová intervencia.

Prezentácia vybraných základných zistení z prieskumu je v nasledujúcej časti rozčlenená do piatich kapitol, v ktorých sa vyššie uvedené témy spájajú alebo členia podľa množstva a kvality získaných údajov a informácií.

ROZSAH POCITOV OHROZENIA RÓMSKÝCH ŽIEN

FORMY A PODOBY NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH V RÓMSKÝCH KOMUNITÁCH

Všeobecne sa z hľadiska prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách považuje za dôležitý ukazovateľ úroveň či frekvencia pocitov ohrozenia v bežných každodenných situáciách, ktorých prežívanie môže vypovedať o celkovej kvalite života. Ak sa ženy v bežných situáciách subjektívne cítia ohrozované, signalizuje to jednak neistotu žien pohybovať sa bez strachu vo verejnom či domácom priestore, ale zároveň to môže byť signál o dôsledkoch reálneho prežívania niektorej formy násilia. Na úvod prieskumu sa preto venovala pozornosť aj rozšírenosti pocitov ohrozenia v skúmanom prostredí.

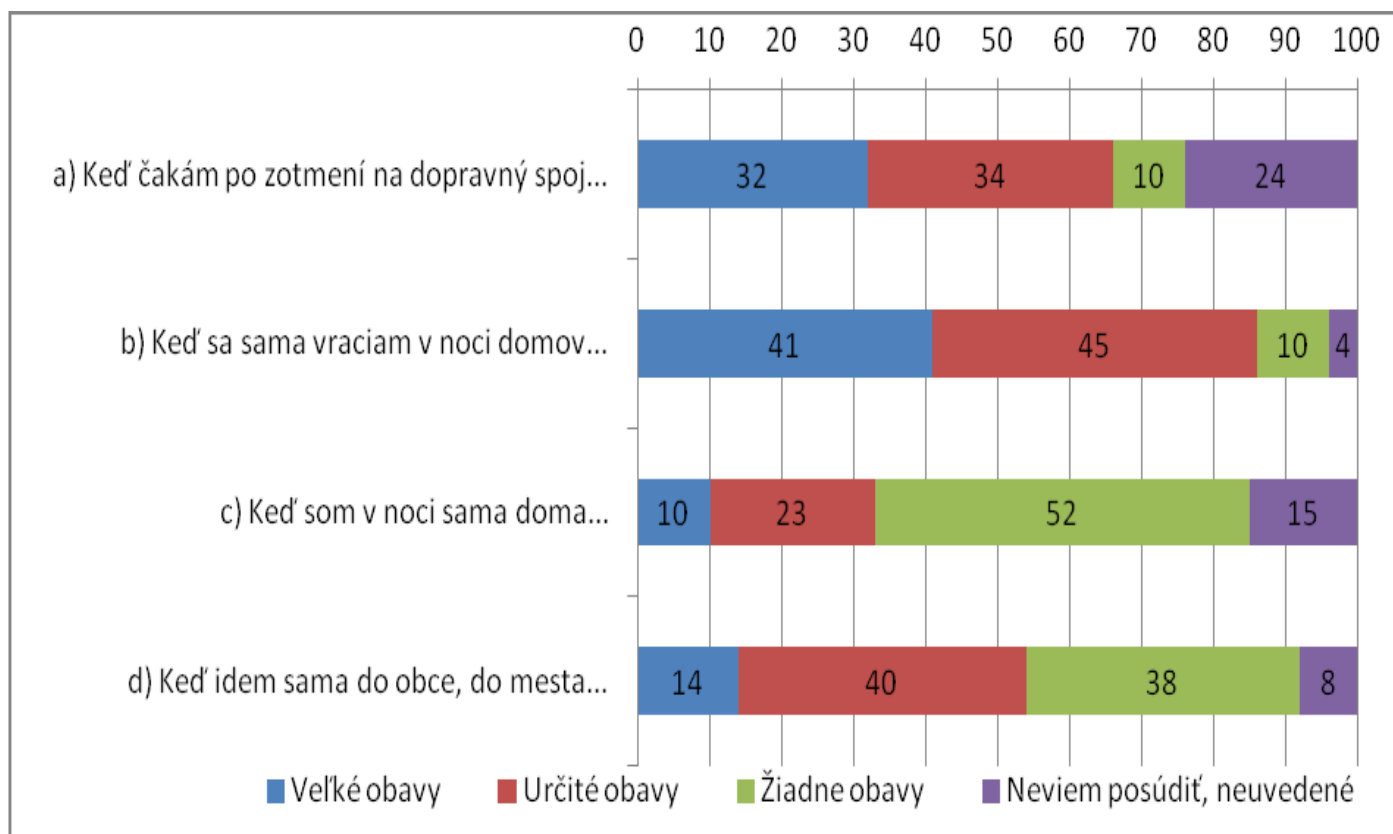
Pocity ohrozenia či neistoty zisťovali sa prostredníctvom štyroch každodenných situácií, u ktorých mali respondentky vyjadriť úroveň obáv na trojstupňovej škále: veľké obavy; určité obavy; žiadne obavy.¹² Ako ukazuje graf 1 (na str. 14), rómske ženy z marginalizovaných komunít najčastejšie pociťujú obavy v situácii, keď sa vracajú v noci domov. Pocity strachu tu uviedlo spolu až 86 % skúmaných žien, z toho 41 % pociťovalo dokonca veľké obavy. Druhou najohrozujúcejšou situáciou bolo čakanie po zotmení na dopravný spoj, ktorú s istými obavami vnímalo 66 % žien (veľké obavy uviedlo 32 %). Viac ako polovica (54 %) skúmaných rómskych žien z marginalizovaných komunít sa obáva aj vtedy, keď idú samy do obce alebo do mesta (z nich veľké obavy prežíva 14 %). Najmenej obáv uvádzali pri situácii, ak sú v noci doma samé, avšak aj tu strach deklarovala spolu jedna tretina žien (10 % pociťuje veľké obavy). Takmer 10 % skúmaných žien vyjadrilo obavy a pocity strachu ešte pri iných situáciách, pričom sa medzi nimi objavili: strach z toho, keď ide dieťa samé zo školy; obavy z návštevy lekára; strach z návratu opitého muža domov; všeobecné obavy z cudzích ľudí alebo z okolitého prostredia; zo situácie, keď prichádza večer do vchodu bytovky; alebo vyjadrili obavy zo znásilnenia či zabitia.

Poznámky

¹² Rovnaké situácie sa posudzovali aj v reprezentatívnom výskume IVPR násilia páchaného na ženách v roku 2008, tam bol, ale zoznam situácií širší – tvorilo ich až osem každodenných situácií (Bodnárová – Filadelfiová – Holubová, 2008, s. 112). Pre malú pravdepodobnosť výskytu v prostredí marginalizovaných rómskych komunít (ísť sama do garáže, nastúpiť sama do auta, prechádzky parkom...) sme štyri situácie vylúčili.

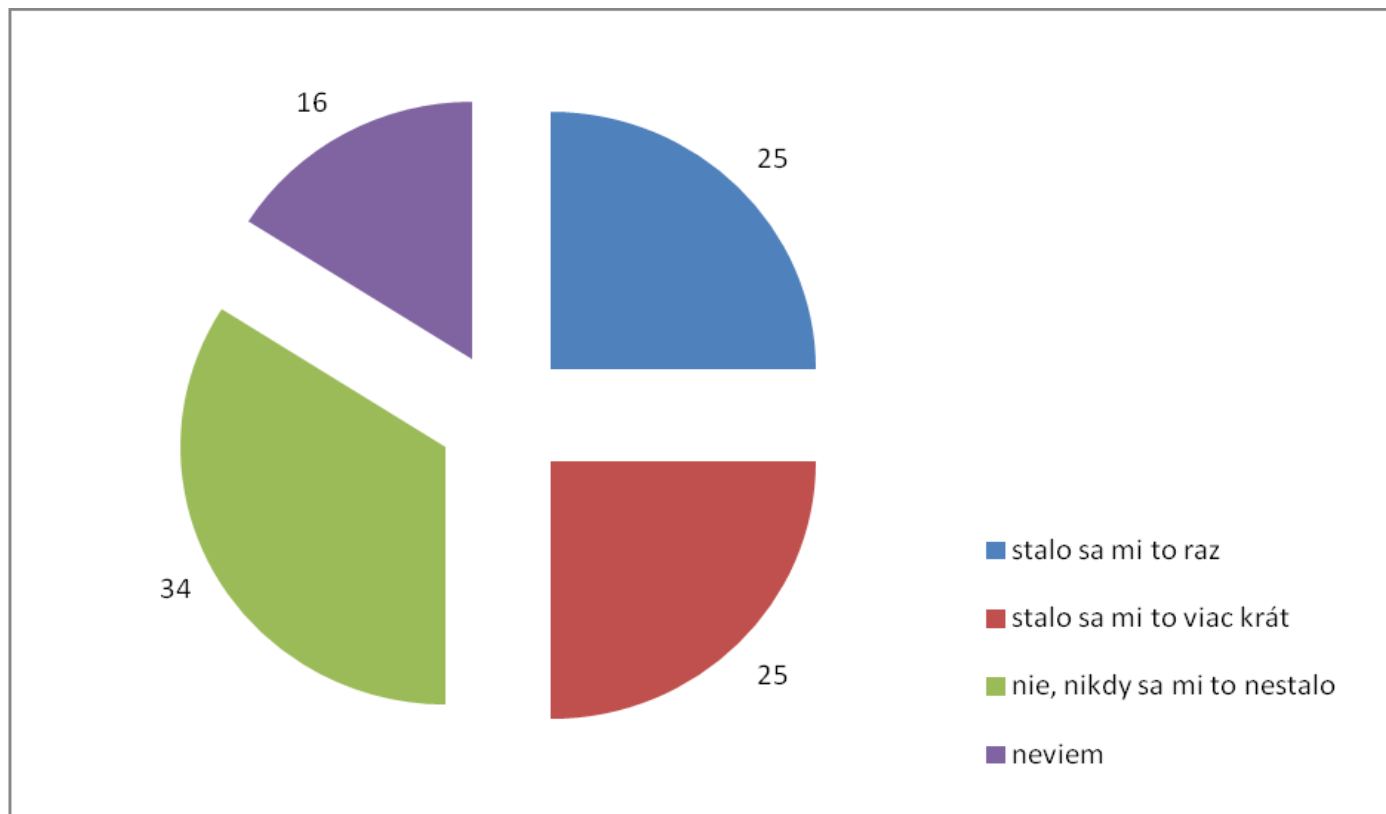
Graf 1: „Na úvod Vám prečítam niektoré každodenné situácie a Vy mi povedzte, či pri nich pociťujete obavy alebo nie. Pociťujem...“ (celý súbor, v %)

Už táto úvodná otázka ukázala, že ženy z marginalizovaných rómskych komunít zažívajú v každodennom živote množstvo obáv a strachov, a to aj v úplne obyčajných, bežných životných situáciách. Obavy a strach sú medzi ženami v tomto prostredí značne rozšírené, čo môže byť dôsledok zlých životných podmienok a nebezpečného obývaného priestoru, celkových pocitov neistoty z verejného priestoru vôbec, ako aj negatívny dôsledok prípadného prežívaného či prežitého násillia voči svojej osobe. Hoci typ realizovaného výskumu nedokáže dať jednoznačnú odpoveď na silu jednotlivých potenciálnych príčin pociťovaných obáv, preukázal, že strach rómskych žien v bežných situáciách je obrovský.

A zistila sa tiež pomerne široká skúsenosť žien z marginalizovaných rómskych komunít s prenasledovaním mužmi. Na otázku, či ich niekedy nejaký muž prenasledoval takým spôsobom, že sa vyľakali, odpovedala až polovica súboru kladne (graf 2). Skupina žien so zážitkom prenasledovania sa podľa frekvencie rozdelila na dve rovnaké časti: 25 % žien malo takýto zážitok z prenasledovania mužom raz a rovnakým 25 % sa to stalo opakovane. Vôbec takúto situáciu nezažila približne jedna tretina žien (34 %), zostávajúcich 16 % skúmaných žien si zvolilo odpoveď „neviem.“

Graf 2: „Stalo sa niekedy, že Vás nejaký muž sledoval takým spôsobom, že ste sa vyľakali, alebo podobný zážitok nemáte?“ (celý súbor, v %)

Zážitky z prenasledovania mužom boli staršieho dát a i novšie. Spomedzi žien so zážitkom prenasledovania mužom sa to 17 % stalo v priebehu posledného roka a ďalším 23 % pred jedným až dvoma rokmi. Spolu 40 % žien má tento zážitok pomerne čerstvý, keďže sa im udalosť prihodila nie neskôr ako pred dvoma rokmi, väčšia časť (49 %) situáciu prenasledovania zažila dávnejšie – pred 3 a viac rokmi. Časovo nedokázalo nepríjemný zážitok zaradiť 10 % skúmaných rómskych žien. Podľa typu bývania obavy a nepríjemné zážitky pribúdali s rastúcim vylúčením komunity.

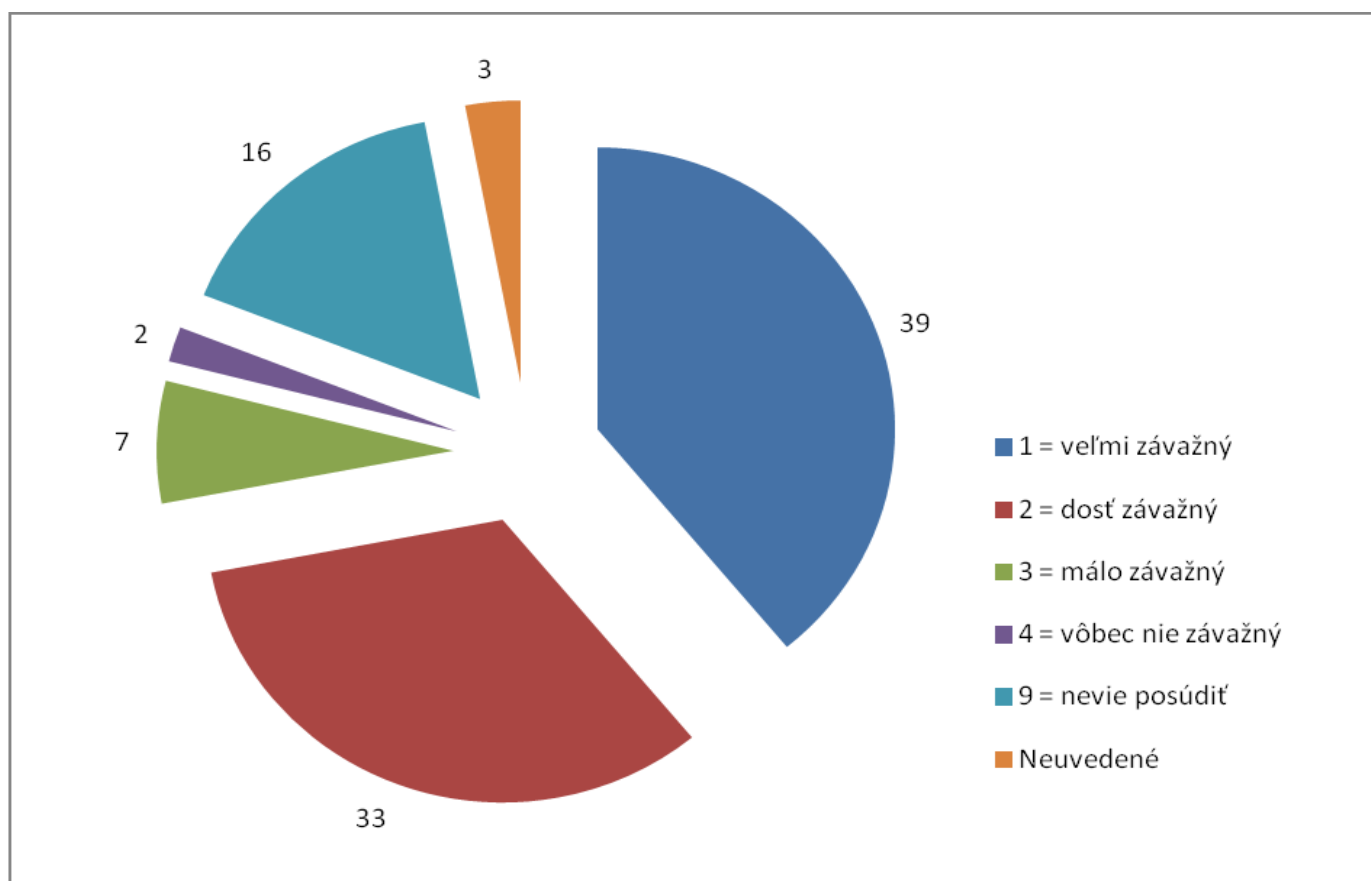
NÁSILIE NA ŽENÁCH ZO STRANY PARTNERA

PODOBY A FORMY NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH V RÓMSKÝCH KOMUNITÁCH

Výskumy násilia na ženách všeobecne odmerali, že veľa žien na Slovensku zažíva od svojho manžela alebo partnera rôzne spôsoby násilného správania (bitku, týranie, obmedzovanie, vyhrážky a podobne); kvantitatívne zaznamenali, že je to každá piata žena, ktorá má takúto skúsenosť od súčasného partnera (IVPR, 2003, 2008; EWL, 2010). Výskyt násilia na rómskych ženách z marginalizovaného prostredia sa v prieskume zisťoval dvomi rôznymi spôsobmi. Popri osobnej skúsenosti s jednotlivými druhmi násilného správania zo strany partnera respondentky hodnotili aj rozšírenosť problému vo svojom bezprostrednom okolí – teda v osade alebo v komunite. Z pozície expertiek na svoje bezprostredné okolie hodnotili tri základné veci ohľadne násilia na ženách: závažnosť problému, rozsah problému a jeho trend v komunite.

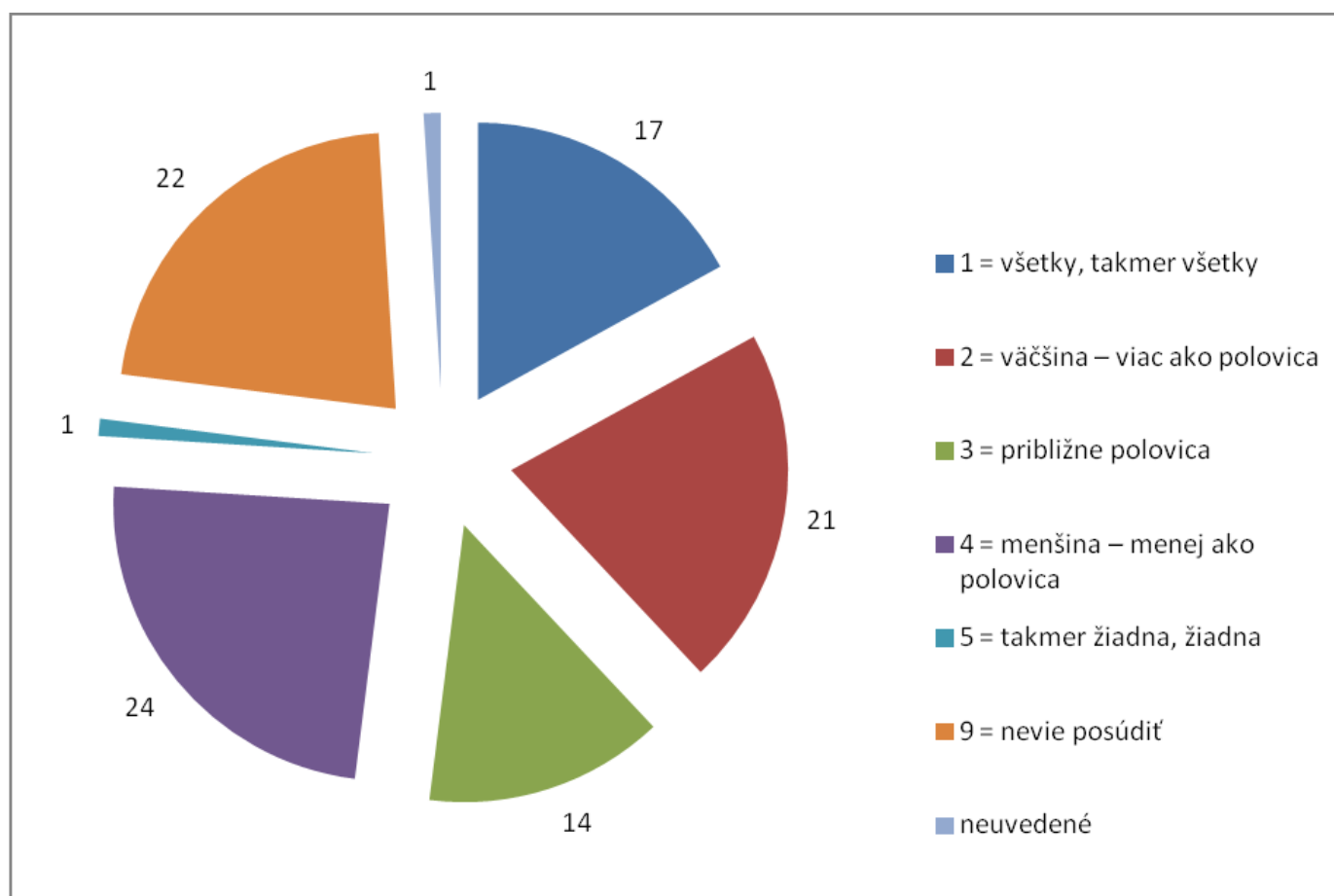
Pokiaľ ide o prvý aspekt – vnímanie závažnosti problému týrania alebo bitia žien vlastným partnerom – vo svojom bezprostrednom okolí ho považovalo za závažný až 72 % skúmaných žien. K možnosti veľmi závažný problém sa priklonilo 39 % z nich; možnosť dosť závažný problém zvolilo 33 %. Iba 9 % súboru vyjadrilo presvedčenie, že to v ich okolí nie je väčší problém (7 % sa zdal málo závažný a len 2 % ho videli ako „vôbec nie závažný“). Pomerne veľká skupina, až 16 % skúmaných žien, nevedelo situáciu vo svojej osade alebo komunite posúdiť; 3 % na otázku neodpovedali (graf 3).

Graf 3: „Aká je Vaša skúsenosť v okolí (z osady či komunity), je problém týrania či bitia ženy vlastným partnerom vo Vašom okolí závažný alebo nie? Je to problém...“ (celý súbor, v %)

Druhým hodnoteným aspektom bol kvantitatívny odhad výskytu násilia na ženách v okolí. Respondentky mali uviesť, koľkých žien v okolí sa problém týka – koľko žien tu zažíva bitku alebo týranie od svojho partnera. Ako ukazuje graf 4, až 17 % skúmaného súboru rómskych žien uvádza, že fyzickým násilím zo strany svojho partnera trpia všetky alebo takmer všetky ženy v ich komunite alebo osade. Do intervalu „viac ako polovica žien“ zaradilo svoj kvantitatívny odhad 21 % skúmaných; ďalších 14 % sa priklonilo k odpovedi „približne polovica.“ Spolu 52 % skúmaného súboru rómskych žien z marginalizovaných komunít odhaduje, že v ich okolí zažíva fyzické násilie od vlastného partnera polovica žien a viac, čo inými slovami znamená – prinajmenšom každá druhá žena. Celá jedna štvrtina súboru (24 %) odhadla, že je to menej ako polovica žien; iba 1 % vyjadrilo presvedčenie, že tento typ násilia sa v ich okolí nevyskytuje vôbec alebo takmer vôbec. Opäť bola pomerne veľká skupina respondentiek, ktoré nedokázali rozsah násilia odhadnúť: 22 % žien situáciu nevedelo posúdiť a 1 % na otázku neodpovedalo.

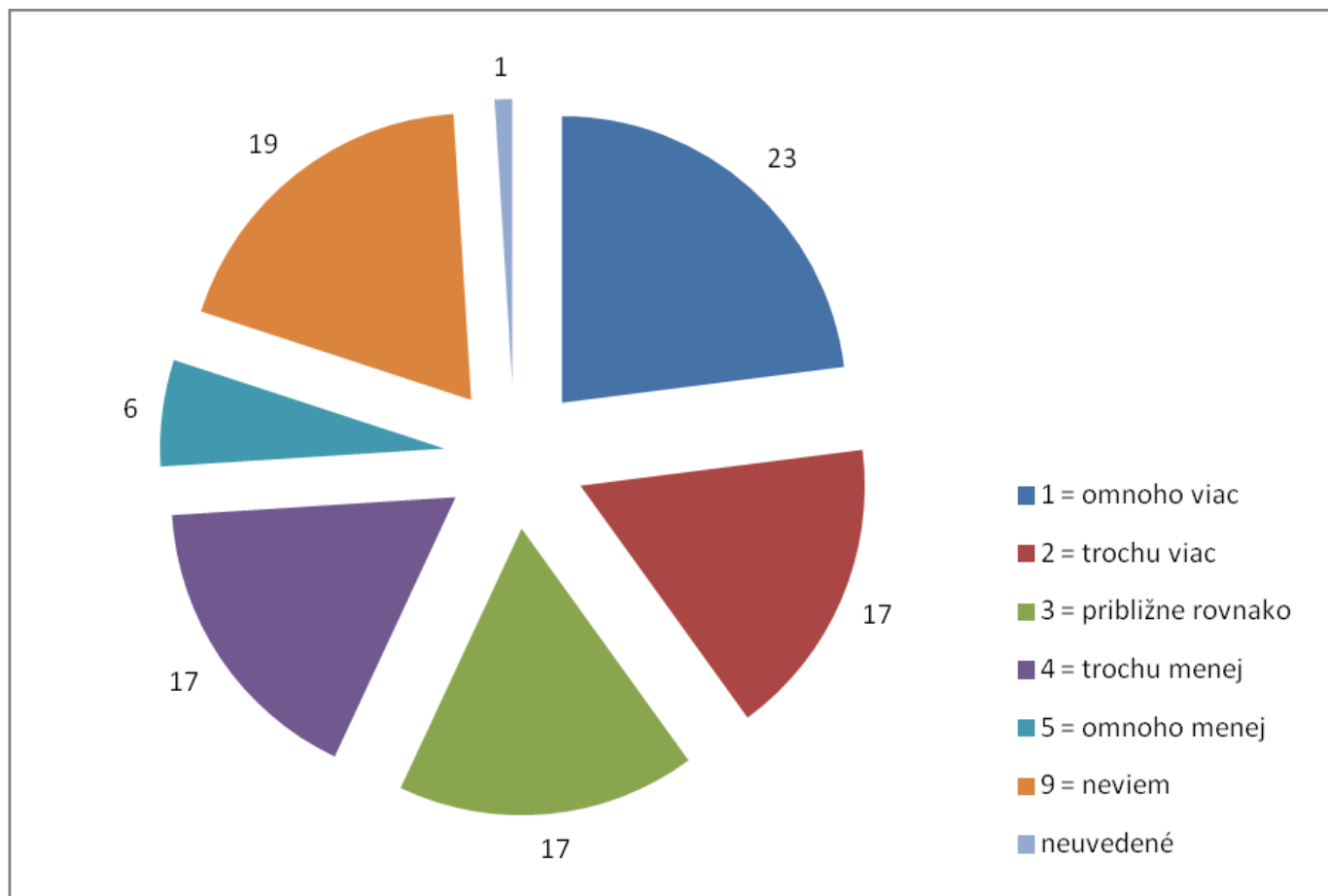
Graf 4: „Koľkých žien v okolí sa asi týka – koľko žien zažíva bitku či týranie od partnera? Odhadnite...“ (celý súbor, v %)

Tretí aspekt posudzujúci situáciu s bitím či týraním žien partnerom v danom prostredí sa týkal trendu vývoja. Skúmané rómske ženy mali odhadnúť, aký trend pozorujú za posledných päť rokov – či počet prípadov narastá alebo sa znižuje. Z grafu 5 je zrejmé, že najviac žien sa priklonilo k rastúcemu trendu – spolu 40 %, pričom 23 % uviedlo výrazný nárast a 17 % menší nárast počtu prípadov fyzického násillia na partnerkách. Ako stabilizovanú vidí za posledných päť rokov situáciu z hľadiska rozsahu násillia v komunite 17 % súboru a 23 % deklarovalo pokles prípadov (avšak výrazný pokles uviedlo len 6 % z nich). Zvyšných 20 % súboru sa odpovedi vyhlo – nevedeli alebo nechceli odpovedať.

Graf 5: „Keď porovnáte, to čo je dnes, s minulosťou – je týchto prípadov za posledných 5 rokov menej, viac alebo rovnako.“ (celý súbor, v %)

Súhrnom možno konštatovať, že zo všetkých troch sledovaných hľadísk vyznelo hodnotenie výskytu násillia v skúmaných marginalizovaných rómskych komunitách nepriaznivo. Rómske ženy vidia okolo seba problém týrania alebo bytia žien svojimi partnermi, ako veľmi závažný či závažný problém; z hľadiska rozsahu sa podľa nich týka minimálne každej druhej ženy v okolí; a za posledné roky ho vnímajú ako rozsahom rovnaký alebo rozširujúci sa. Pozitívne hodnotenia výskytu, kvantity i trendu boli v menšinovej pozícii a boli previazané s typom osídlenia: lepšie hodnotenia sa viac objavovali v menej vylúčených a segregovaných komunitách.

O výskyte násilia na ženách vo svojich komunitách sa veľa hovorilo tiež v priebehu skupinových diskusií so samotnými rómskymi ženami alebo s rómskymi líderkami. Aj z ich pohľadu a skúseností vychádzal výskyt násilia vysoký, hovorili dokonca o každej alebo o každej druhej žene v komunite. Jedna z pracovníčok pomáhajúcich MVO rozlíšila výskyt za fyzické a psychické násilie, keď psychické násilie vzťahovala ku každej a fyzické ku každej druhej žene v komunite pôsobenia. Objavil sa aj názor o stále rastúcom trende násilných prípadov na ženách vôbec, nie len v komunitách:

„Každá (odpoveď na otázku moderátorky, koľko žien v okolí zažíva násilie)! Každá to už zažila, isteže! Každá, určite! Podľa mňa každá jedna.“ /viaceré rómske ženy naraz/

„Každá druhá (žena v komunite zažíva nadávky a ponižovanie – pozn. aut.) ... Áno, každá druhá, áno...“ /viaceré účastníčky diskusie zároveň/

„Ja by som povedala, že možno v mojom okolí je to aj každá druhá, tretia žena (zažívajúca násilie – pozn. aut.), lebo mnohé o tom nerozprávajú. A zase mnohé o tom rozprávajú, ale neriešia to. Dôvod, prečo to neriešia? Vždycky je tam nejaká závislosť. Mnohé ženy neodchádzajú z toho vzťahu, lebo sú finančne závislé na partnerovi a obávajú sa o svoju vlastnú existenciu, pretože tento štát nijakým spôsobom nepomáha matkám s deťmi. Ak tá matka sa má starať o dve, o tri deti, nedaj bože ešte aj o viacej, sama, z jedného príjmu alebo zo štátnych dávok, tak to nezvláda! Nie je možné, aby to utiahla bez pomoci iných! Takže určite tých žien je dosť veľa, len neriešia to alebo o tom ani nehovoria.“ /šesť rokov asistentka TSP/

„...ja si skôr myslím, že každá (rómska žena v mieste pôsobenia zažíva násilie – pozn. aut.), u našich klientov v tej osade, myslím si, že každá žena, jednou z tých foriem (násilia – pozn. aut.) určite... Fyzicky možno nie (dopĺňa iná spomedzi diskutujúcich líderiek), ale psychicky si myslím tiež, že skoro každá.“ /asistentka v MŠ a ZŠ/

„Ja neviem ja, možno mám ‘veľké oči,’ ale ja od istej doby... som zistila, že každá! Každá, len si to vôbec neuvedomuje. Berie to ako normálnu, suverénnu vec, ktorá patrí do jej rodinného života... Ten prvý moment povedia (pokračuje druhá spomedzi diskutujúcich líderiek), že: ‘Jaj, kdeže! Ved’ mňa sa v živote nedotkol!’ ... Presne (pritakáva tretia z diskutujúcich predstaviteľiek pomáhajúcich subjektov)! Ako: ‘Mňa sa nikdy nedotkol!’ Ale s tým, ako ju ponižuje, ako s ňou doma zaobchádza slovne, to psychické, tak to berie za normálnu vec. Takže ja si myslím, že každá. Psychické každá jedna... Takže každá žena zažíva násilie psychické (sumarizuje moderátorka), z toho vzniká fyzické, a to môže byť možno každá druhá, tre-

tia... Áno (súhlasí prvá líderka), môže byť.“ /pracovníčka MVO s deťmi/

„Dnešná doba je taká... v dnešnej dobe skoro každý deň v správach je niečo v tom zmysle (násilie na ženách – pozn. aut.) alebo zastrelená. Mám pocit, že nejako častejšie to už je v tých správach, proste viacej sa to deje, viacej sa to dostáva navonok... Myslím si, že to tu bolo stále, len sa o tom nehovorilo (odpoveď na otázku moderátorky, či sa predtým násilie nevyskytovalo alebo sa len o ňom nehovorilo). Tie ženy to možno považovali za normálne, možno, že sa hanbili to niekomu povedať, možno... Ale teraz je toho stále viac a viac na verejnosti... skoro každý deň sa s tým stretneme v správach, že nejaká žena bola niekde týraná... Obavy tu boli a sú.“ /pracovníčka MVO bez detí/

Tak kvantitatívne údaje, ako aj kvalitatívne výpovede naznačili veľmi vysoký odhad výskytu násillia páchaného na ženách v marginalizovaných rómskych komunitách. Presvedčenie rómskych žien – bežných obyvateľiek komunit i líderiek a pracovníčok pomáhajúcich organizácií – je v tomto smere pomerne jednoznačné a vyhradené. V prípade fyzického násillia zo strany partnera hovoria prevažne o každej druhej žene, u ostatných foriem, napríklad u psychického, takmer o každej. Aká je však osobná skúsenosť rómskych žien s násillím zo strany partnera?

OSOBNÁ SKÚSENOŠŤ S NÁSILÍM OD PARTNERA

PODOBY A FORMY NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH V RÓMSKYCH KOMUNITÁCH

Prieskum medzi rómskymi ženami z marginalizovaných komunít v Banskobystrickom kraji mal ambíciu pokúsiť sa zachytiť aj ich osobnú skúsenosť s násilným správaním zo strany partnera. Odborná literatúra pozná mnoho spôsobov, ako k meraniu násilia na ženách pristúpiť. Odlišujú sa podľa počtu sledovaných násilných situácií a ich vymedzenia, podľa frekvencie výskytu, intenzity, pokrývaných druhov násilia, sledovaného obdobia a podobne. S prihliadnutím na skúmané prostredie sme pristúpili k redukovanej a zjednodušenej otázke z reprezentatívneho výskumu násilia na ženách, ktorý sa na Slovensku uskutočnil v roku 2002 a zopakoval sa v roku 2008. Sledovali sme výskyt deviatich násilných spôsobov správania sa partnera voči žene za obdobie posledných piatich rokov, pričom štyri spôsoby správania pokrývali rôzne stupne fyzického násilia, ostatné možnosti sa dotýkali sociálnej kontroly, vyhrážania, ekonomického, sexuálneho a psychického násilia. Za každý spôsob správania mali skúmané rómske ženy uviesť frekvenciu – t. j. či sa za posledných päť rokov daný typ správania vyskytol iba ojedinele; alebo sa opakovalo viackrát; alebo je v ich vzťahu prítomné takmer stále. Otázky na osobné skúsenosti boli zaradené na záver štandardizovaného dotazníka.

TAB. 1: „Na záver Vám prečítam niektoré situácie, ktoré sa môžu v bežnom živote vyskytnúť. Ktoré z nich ste za posledných 5 rokov Vy osobne zažili od súčasného partnera (manžela, druha) – a ako často?“ (celý súbor, v %)

	1-2 krát	Viac-krát	Tak-mer stále	Nikdy	Ne-viem
a) Facka, buchnúť, kopanec...	25	24	2	35	14
b) Sácanie, strkanie, ťahanie za vlasy, škrtenie...	13	11	5	57	14
c) Bitka nejakým predmetom – bez zdravotných následkov.	7	6	1	69	17
d) Bitka – s následkami na zdraví (potreba ošetrovania).	1	1	1	80	17
e) Zakazovanie chodiť do práce, neustála kontrola, obmedzovanie stretnutí s priateľmi, s rodinou...	7	12	6	60	15
f) Vyhrážanie zabitím, ublížením na zdraví, samovraždou, deťmi (že im ublíži, zoberie, poštvie), ohrozovanie zbraňou.	3	4	3	74	16
g) Vymáhanie sexu, nechcené praktiky, znásilnenie...	7	7	4	68	14
h) Neprispievanie na domácnosť a deti, obmedzovanie financií, obmedzovanie jedla, ničenie, rozpredávanie vecí...	7	7	3	66	17
i) Neustála kritika (nič nerobí dobre), vulgárne nadávky, krik, ponižovanie pred inými, neslušné správanie...	14	15	7	49	15

Údaje z tabuľky 1 a graf 6 ukazujú, že najväčší výskyt medzi ženami z marginalizovaných rómskych komunít sa zaznamenal pri správaní reprezentovanom „fackou, buchnátom, kopancom a podobne.“ Od svojho partnera ich za posledných päť rokov zažilo až 51 % žien, čo je cca každá druhá žena. Približne polovici z nich (25 %) sa to stalo raz či dvakrát, druhá polovica (26 %) zažila facky, buchnáty alebo kopance opakovane. Nikdy takéto správanie od svojho partnera nezažilo 35 % skúmaných rómskych žien, zostávajúcich 14 % sa uchýlilo k odpovedi „neviem.“ Tu treba podotknúť, že podiel odpovedí „neviem“ je za všetky hodnotené situácie približne rovnaký, čo znamená, že časť žien sa z rôznych dôvodov nechcela k správaniu svojho partnera vyjadriť.¹³

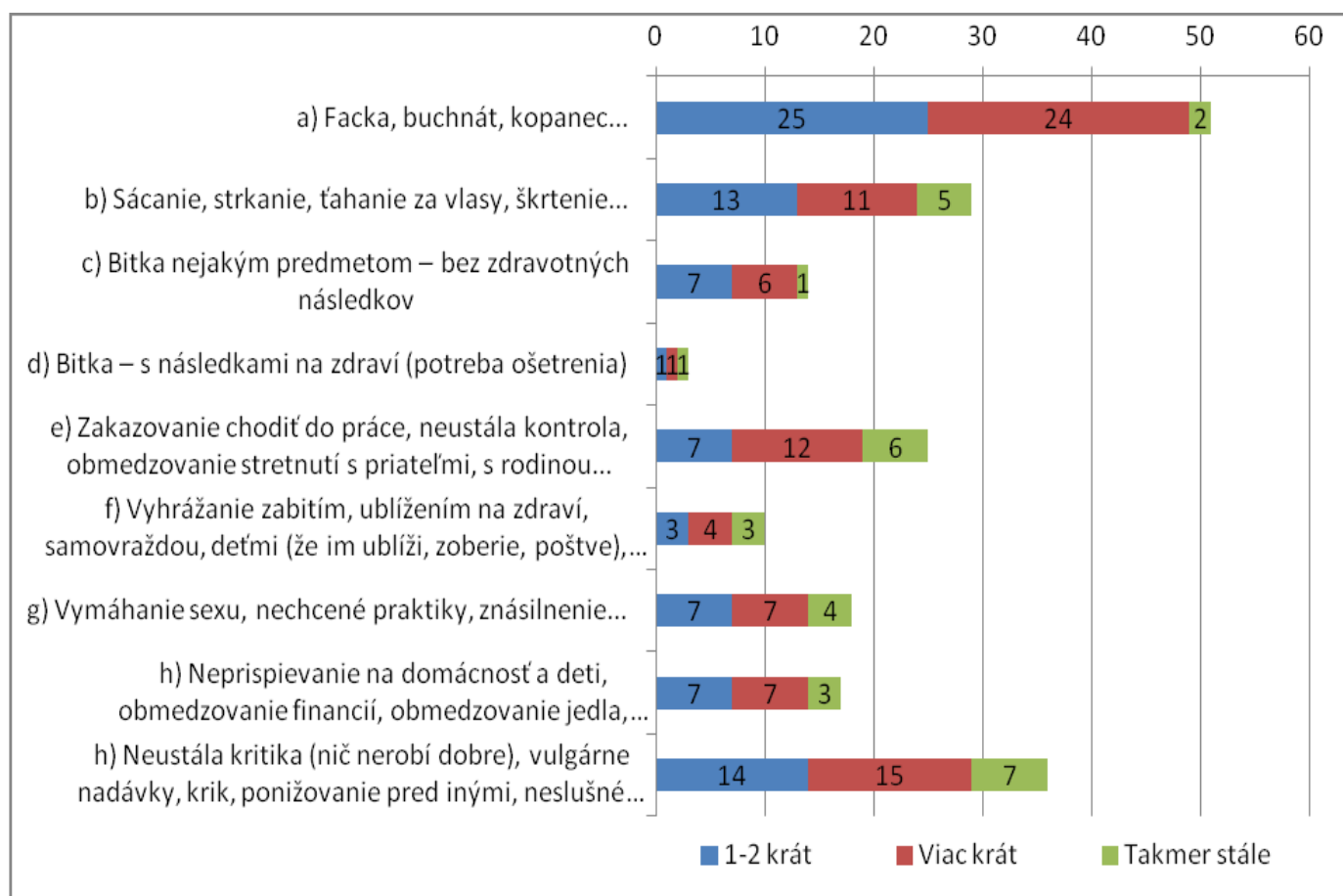
Pomerne široký výskyt mal aj ďalší stupeň fyzického násillia, ktorý sa v dotazníku popisoval ako „sácanie, strkanie, ťahanie za vlasy, škrtenie a podobné praktiky.“ Za posledných päť rokov takéto správanie od partnera pozná 29 % skúmaných rómskych žien – čo je takmer každá tretia žena. Menšia časť z nich ho zažila ojedinele (13 %), pre väčšiu časť však bolo opakované alebo takmer stále vo vzťahu prítomné (16 %).

Mnohé ženy z marginalizovaných rómskych komunít spoznali za posledných päť rokov od svojho partnera aj „bitku nejakým predmetom, ktorá ale nezanechala následky na zdraví.“ Stalo sa to spolu 14 % skúmaných žien, z toho 7 % sa to stalo ojedinele a 7 % opakovane. „Bitku s následkami na zdraví, ktorá si vyžiadala ošetrovanie“ priznali 3 % skúmaných žien. Výskyt osobných skúseností so štyrmi popísanými spôsobmi správania naznačuje, že fyzické násillie je v aktuálnych životoch žien z marginalizovaných rómskych komunít prítomné v rôznych podobách a vo vysokej miere.

Poznámky

¹³ O dôvodoch rezignácie na odpoveď sa môžeme iba dohadovať: či bola otázka pre niektoré respondentky príliš zložitá alebo príliš citlivá, či napriek inštrukcii o zabezpečení intímneho prostredia pre face-to-face rozhovor sa nepodarilo vylúčiť prítomnosť iných osôb, či nechceli o svojom vzťahu s partnerom informácie zverejniť, či sa báli o týchto stránkach svojho intímneho života hovoriť, prípadne ešte mnohé iné možnosti. Dá sa ale predpokladať, že je málo pravdepodobné, aby niekto nevedel posúdiť, či za sledované obdobie facku alebo prípadne iný spôsob správania zažil alebo nie; skôr to vypovedá o zamlčaní skutočného správania. V takom prípade by boli čísla o výskyte rôznych druhov násillia zo strany partnera ešte podstatne vyššie.

Graf 6: „Na záver Vám prečítam niektoré situácie, ktoré sa môžu v bežnom živote vyskytnúť. Ktoré z nich ste za posledných 5 rokov Vy osobne zažili od súčasného partnera (manžela, druha) – a ako často?“ (len výskyt násilných situácií, v %)

Výskumné údaje, ale zároveň ukázali, že nie sú to iba jednoznačné fyzické násilné prejavy, ktoré od svojich partnerov zažívajú. Až takmer 4 z každých 10 skúmaných rómskych žien z marginalizovaných komunít Banskobystrického kraja (36 %) priznalo, že v partnerskom vzťahu zažívajú aj psychické násilie, ktoré malo podobu „neustálej kritiky (nič nerobí dobre), vulgárnych nadávok, kriku, ponižovania pred inými, neslušného správania a podobne.“ Ojedinelý výskyt takýchto prejavov deklarovalo 14 % z nich a u 22 % žien išlo o opakované alebo trvalé správanie partnera.

Pohľad do grafu 6 naznačuje, že v skúmanom prostredí je pomerne časté aj sociálne násilie alebo kontrola správania. V prieskume typy správania ako „zakazovanie chodiť do práce, neustála kontrola, obmedzovanie stretnutí s priateľmi, s rodinou a podobne“ priznala každá štvrtá žena (25 %). Opäť tu prevážil opakovaný výskyt: 18 % ku 7 % ojedinelého správania.

Sexuálne alebo sexualizované násilie v podobe „vymáhania sexu, nechcených praktík, znásilnenia a podobných spôsobov správania“ zažilo, resp. priznalo za posledných päť rokov od svojho partnera 18 % skúmaných žien, čo je takmer každá piata z nich. Pre 7 % týchto žien to bol viac-menej ojedinelý zážitok, ďalších 7 % uvedené správanie zakúsili od partnera viac krát a pre 4 % je takmer trvalým stavom, čo sú značne vysoké čísla.

Ženám z marginalizovaného prostredia nie je neznáme ani ekonomické násilie, práve naopak. „Neprispievanie na domácnosť a deti, obmedzovanie financií, obmedzovanie jedla, ničenie, rozpredávanie vecí alebo podobné druhy správania“ zažilo od svojho partnera 17 % skúmaného súboru žien: 7 % ojedinele; 7 % viac krát; a 3 % takmer stále čelia takýmto situáciám.

Posledný sledovaný typ výhražného násilného správania, ktorý bol popísaný ako „vyhrážanie zabitím, ublížením na zdraví, samovraždou, deťmi (že im ublíži, zoberie, poštvie), ohrozovanie zbraňou a podobne“ poznalo z posledných piatich rokov svojho partnerského vzťahu spolu 10 % skúmaných žien – teda každá desiatu z nich. Pritom jednorazový, opakovaný a trvalý výskyt takéhoto správania mal približne rovnaké zastúpenie (3 % ku 4 % ku 3 %).

Zisťovanie skúseností žien z marginalizovaných rómskych komunít v jednom z osem krajov Slovenska odhalilo široký výskyt násilia zo strany vlastných partnerov i rôzne podoby zažívaného násilia. Výskyt sa pohyboval od zasiahnutia každej druhej ženy v prípade faciek, buchátov či kopancov, po každú desiatu ženu pri vyhrážaní sa –samovraždou, deťmi, bitím či zabitím. Menej rozšírená bola iba bitka s následkami na zdraví vyžadujúca ošetrovanie, ktorú priznali 3 % skúmaných žien, kde ale mohol zohrávať svoju redukčnú úlohu fakt, že mnohé zbité ženy nevyhľadajú z rôznych dôvodov lekárske ošetrovanie.¹⁴

Pokiaľ ide o kvantitatívnu stránku výskytu násilia zo strany intímneho partnera, všetky namerané hodnoty sú v skúmanom prostredí za jednotlivé druhy násilia podstatne vyššie, ako je priemer za celú populáciu žien Slovenska.¹⁵ Prieskum zroven ukázal a potvrdil rôzne formy zažívaného násilia – od rôznych úrovní fyzického násila cez vyhrážanie sa fyzickým alebo iným násilím, sexuálne a sexualizované násilie, ekonomické a sociálne násilie až po typy psychického násilia.

Poznámky

¹⁴ Nechcú, nemôžu z finančných dôvodov, pre priestorové prekážky – vzdialenosť od nemocnice, nechcú nechať deti samé s násilným partnerom či manželom a veľa iných.

¹⁵ Pozri napríklad výskumy IVPR 2003 a 2008, resp. EWL 2010, hoci priame porovnávanie nie je úplne validné pre inú výskumnú metodiku.

SPOVEDE RÓMSKÝCH ŽIEN

PODOBY A FORMY NÁSILIA PÁCHANÉHO NA ŽENÁCH V RÓMSKÝCH KOMUNITÁCH

Aké konkrétne podoby môže násilie na ženách žijúcich v marginalizovaných rómskych komunitách zažívať v priebehu svojho života, umožnili detailnejšie poodhaliť skupinové rozhovory s rómskymi ženami, ktoré vytvárali vhodný a dostatočný priestor na popis násilných spôsobov správania. Počas skupinových diskusií so samotnými rómskymi ženami a s líderkami sa postupne hovorilo o rôznych druhoch násilia, nie len o násilí z rúk partnera a nie len o osobných skúsenostiach. Stručne sa pristavíme postupne pri podobách osobných skúseností s partnerským násilím, osobných skúseností s násilím od iných mužov, a napokon u príbehov násilia na iných ženách.

Pokiaľ išlo o osobné skúsenosti s násilím zo strany intímneho partnera, ukázalo sa, že v úlohe partnerov vystupovali rôzni muži – manželia, druhovia, frajeri i bývalí partneri. Účastníčky skupinových diskusií pritom popisovali svoje príbehy či zážitky z intímnych vzťahov za rôzne druhy násilia, nie len za fyzické, hoci práve toto v skúsenosti žien prevažovalo. Z viacerých osobných príbehov je zrejmé, že sa druhy násilia v jednom vzťahu nezriedka kombinujú, dokonca sa kombinujú aj násilníci – k partnerovi sa pridávajú iní členovia rodiny. Príbehy násilia tiež ukázali vysokú frekvenciu zažívaného násilia, najmä psychického, ale nezriedka aj fyzického.

„Prišla som domov (z ústavu pre mladistvých – pozn. aut.), pobláznil ma starší chlap, recidivista. Tak sme spolu začali. Potom som 'dostala brucho,' jeho zavreli. Bíjaval ma, žiarlil..." /staršia rómska žena s deťmi/

„...potom som sa vydala ako osemnásťročná, devätnásťročná som už porodila prvé dieťa, dvadsaťjedenročná druhé dieťa. A ten život potom už bol taký aký bol, plný násilia, samé bitky..." /asistentka OZ s deťmi/

„...jedine v tomto manželstve (stretnutie s násilím – pozn. aut.), aj to nebolo hneď na začiatku. To manželstvo spočiatku bolo veľmi pekné, harmonické a nikdy by som v tej chvíli nepovedala, že sa to môže úplne zmeniť! Vôbec som nepociťovala a nevedela, že to násilie môže mať aj takéto formy, alebo že vôbec to existuje! ...v mojom manželstve tiež som sa cítila byť ohrozená. A nie len ja, ale aj moje deti... veľmi si na to spomínam, na to sa nedá zabudnúť jednoducho! Boli situácie, kedy spala som s deťmi v posteli a prišiel domov neskoro večer opitý a išiel do kuchyne. Zrazu prišiel do našej izby a s nožikom v ruke stál nad mojou posteľou. Nevedela som, či ma teraz ide bodnúť alebo čo ide urobiť. Samozrejme sa obávam toho, že niečo podobné by mohla prežiť aj moja dcéra! Ten strach, tie obavy! Z toho, čo som prežila ja, v živote by som nedovolila, aby to prežila moja dcéra! Preto mám teda obavy, aby sa to aj jej neopakovalo a... priznám sa, že od tej doby som na mužov viac prísna...aj opatrná... sama by som potrebovala nejakú odbornú pomoc. Žiaľ, zanechalo to veľmi veľké následky, stopy..." /šesť rokov asistentka TSP/

„...manžel ma sem-tam udrie. No a mám ťažký život, v chudobe je ťažký, ale dá sa.“ /žena staršia ako 40 rokov s deťmi/

„Tak bývalý frajer (odpoveď na otázku moderátorky, či nejaký muž dvihol ruku – pozn. aut.), ale to málokedy. Skôr ja jeho...“ /žena mladšia ako 25 rokov bez detí/

„...mala som hej toho priateľa, on mal tiež problémy s drogami a jemu to až tak, no viete, a on bol strašne agresívny. Vlastne on aj sedí... že napadol človeka... No a tak aj mňa zvykol zmlátiť, väčšinou, keď bol ožratý, no opitý. Ale tak málokedy, že ma zbil alebo niečo zase, nemôžem povedať, že by ma každý deň mlátil, ale zbil ma hej na XY (názov štvrte – pozn. aut.), keď sme ešte bývali... tak tam mi spravil také „batérky“, že som dva týždne nešla do mesta... Ale tiež veľakrát, že mi nadával špatne, že som XZ (vulgárna nadávka na nevernú ženu – pozn. aut.) hej, keď môžem tak otvorene. Aj toto, že oné, tie ‘vykrikovačky,’ viete ako! A pritom nemala som iného chlapa!“ /mladá rómska žena s deťmi/

„...ku mne si až tak nedovolil, čo sa týka mlátenia. Ale ja som asi bola tvrdý oriešok, aj keď som si to vtedy neuvedomovala... nedokázal ma až tak strašne zbiť, pritom ma ‘sundal’ psychicky úplne... A to ti je horšie jak bitka (podotkla iná spomedzi diskutujúcich líderiek), hej... Strkal do mňa a takéto (pokračuje prvá žena), psychicky ma veľmi týral. Ale možno keby sme mali spolu dieťa, lebo viete, ako vzniká to násilie – rok po (svadbe – pozn. aut.) alebo po prvom dieťati... keď už s ňou má dieťa, takže tam má iné nároky, iné istoty, takže si už dovoľí...“ /štyri roky asistentka TSP/

„...som bez muža momentálne, lebo dosť, troška vyvádza tu... alkoholik, tak preto išiel aj vonka... No to je tiež agresivita, no zvykne ťa, no nie, ja som to videla, ako ťa mláti (poznámenáva spoludiskutujúca).“ /žena mladšia ako 25 rokov s viacerými deťmi/

„Tak bil ma sem-tam... no aj sa mi ospravedlnil dakedy a tak... ale už by som sa k nemu nevrátila, v živote nikdy... už ho nechcem.“ /žena mladšia ako 25 rokov s deťmi/

„...proste ma vytiahol z domu za dom a tam ma začal mlátiť. Hodil skoro do mňa vidly, len sa zapichli do steny a nie mne do hlavy. No a už vtedy ma akože chcela zachrániť švagriná, len schytala to aj ona. Takže to bolo dosť ťažké s ním, on sa proste nechcel v živote napraviť a nevedel. Najhoršie bolo odtrhnúť sa od neho, lebo chlapi u nich (olašských Rómov – pozn. aut.) môžu robiť všetko, ale žena nesmie nič, žena si nesmie dovoliť opustiť manžela.“ /žena staršia ako 30 rokov s deťmi/

„Chlapec mal narodeniny a vonku si pozval (hostí – pozn. aut.), vonku boli aj dnuka. No a kázali, že kapučíno robiť, kávu... aby som išla ja. Tak som išla. Ja som nevidela, že muž je dnuka, nezbadala som, že zamkol dvere... Robila som kapučíno, normálne sme sa bavili... Už, keď zdnuka vyšli von, neviem, fajčiť alebo čo, on skočil ku mne a strčil ma. Takýto kus od zo sluchy, zabil by ma! Neviem, kto to zazrel prvý. Hľadali ma, že kde som, a potom vyrazili dvere... nabehli dnu, no a ja som potom zlosť mala. Nechcela som zle robiť, lebo aj chlapi tam boli, aby neskákali do otca, tak som spustila veľký plač. Nervy som mala, no už potom som to dáko otočila, aby nebolo zle... Neviem, dôvod nepovedal (odpoveď na otázku moderátorky, prečo

to urobil), *on iba tak zrazu...*“ /žena vo veku okolo 50 rokov s deťmi/

„Raz som bola s mojím na zábave – tu u nás bola cigánska zábava. Pekne sme sa bavili, celú noc nič, ani sme sa nehádali. Išli sme zo zábavy a začal ma biť. A ja dodnes neviem, za čo som dostala. Ale tak ma veľmi bil, že keby nebola svokra, tak ma asi aj zabije! A neviem dodnes prečo, začo... iba ho to tak napadlo a bolo.“ /žena staršia ako 40 rokov s deťmi/

„S násilím je to... lebo ja som si vytrpela pri ňom dosť, pri mojom exmanželovi... Tam bolo tak. Napríklad on mi bol neverný, v živote nebol zamestnaný, užíval drogy a toto všetko. No a ja som sa musela postarať sama o deti, čo vôbec nebolo ľahké. Keď už napríklad: chcela som sa trošku uvoľniť, lebo som mala dosť toho! Mala som dve malé deti a ešte aj chorú starkú. Takže som sa starala dokonca, dá sa povedať, že o tri deti. A raz som si vyšla akože na diskotéku. Nebola to diskotéka, také posedenie to bolo. No a na druhý deň už ma potom riešila celá rodina! Nie len on, ale aj svokra, aj svokor, aj všetci, celá dedina! ... Došlo (odpoveď na otázku moderátorky, či došlo aj k násiliu), akože dosť k hroznej bitke, kde som schytala dobrú nakladačku – a ešte aj švagríná.“ /žena staršia ako 30 rokov s deťmi/

„...ja som sa stretla samozrejme (s násilím – pozn. aut.), ako u mňa tiež také to psychické sa určite objavilo.“ /asistentka v MŠ a ZŠ/

„...ale bolo tam iné násilie... psychické. A to sa ťažko, ešte ťažšie sa rieši psychické ako fyzické. Lebo myslím, že keď má hranicu, on vie, že keď ma udrie, že ma stratí, preto asi to nikdy nespravil...“ /žena tesne pred vekovou hranicou 40 rokov/

„Skoro každý deň (odpoveď na otázku moderátorky, ako často muž zaútočí), hej... Akože je troška nervovo zrútený (pýta sa žena z diskusnej skupiny)?“ /žena vo veku okolo 50 rokov s deťmi/

„Tak zas nie tak často (odpoveď na otázku moderátorky, ako často muž zaútočí), ale možno, že dvakrát do mesiaca.“ /žena staršia ako 40 rokov s deťmi/

„No to v kuse (odpoveď na otázku, ako je to u nich s partnerom s nadávkami)!“ /mladá rómska žena s deťmi/

Osobné skúsenosti žien z marginalizovaných rómskych komunít sa však násilím v partnerských vzťahoch zďaleka nevyčerpávajú. Násilné správanie zažívajú aj od iných, cudzích mužov na verejných priestranstvách. Nadobúdajú podobu sexuálnych návrhov a žiadostí o platené sexuálne služby, podobne ako iné skupiny žien stretávajú sa s obťažovaním exhibicionistov, ale aj s obchytkávaním, napadnutím a podobne. Uvedené situácie sa im stávajú v mladosti, ale tiež aj ako matkám. Podobné zážitky majú na ich životy nepriaznivé dopady v podobe strachu a obáv.

„Neviem ja o ničom (odpoveď na otázku o skúsenostiach s násilím). Ale jeden pán taký starší raz, že som išla zamyslená riadne a ani neviem, bože, ako mi to, nejdeš si zarobiť či čo mi to... A ja v tom: 'Čó?!' Vravím: 'Ťa šľak trafil!'“ /žena mladšia ako 25 rokov s viacerými deťmi/

„Nie sexuálne (obťažovanie – pozn. aut.), ale raz vo vlaku sa na mňa oné, hodil debil... tak asi videla som to a ušla som. Bála som sa, že sa rozbehne alebo čo, ale nie...“ /žena staršia ako 30 rokov s viacerými deťmi/

„...alebo za zadok ma chytil, normálne som išla a... to sa stalo veľakrát... Aj mne (pridáva sa ďalšia zo žien).“ /mladá žena s deťmi/

„...aj v XY (mesto na strednom Slovensku – pozn. aut.), keď som bývala, tak išla som pred Tesco predávať čučoriedky... proste s vedrom a ešte chlapca som mala pri sebe. Ja som predávala čučoriedky a on mi, že či nechcem si ináč zarobiť. A vravím: ‘Ako ináč?’ A on, že príď sem pôjdeme do auta a dám ti tridsať. Vravím: ‘Nie!’ Tak štyridsať. ‘Vravím, že nie!’ Päťdesiat. ‘Nie!’ A ušla som od neho.“ /žena staršia ako 30 rokov s viacerými deťmi/

„Zozadu jeden ma obzeral, že akú mám športovú postavu, že čo robím, či cvičím. Vravím: ‘No jasné, cvičím, hej?!’ A že: ‘Nejdeš na kávu?’ To je bežné, že auto zastavili a tak... To je bežné... Hej, hej (pritakávajú ďalšie spomedzi žien).“ /žena staršia ako 30 rokov s deťmi/

„...ja som raz, to som bola ešte malá, som mala asi pätnásť a otec ma poslal do obchodu. To bol len taký, vieš, ktorý ten, čo chodil s tým rádiom, on bol asi postihnutý alebo ja neviem, taký ten vysoký... Tak taká cestička išla, takto kriky a ja som išla, to bolo v lete, krátke šaty, šľapky... a ako som prechádzala, tak on za ruku, že: ‘Počkaj!’ Tak som sa otočila a vravím: ‘To čo?’ A vraví: ‘Počkaj, veď pod’ sem!’ Ja som taký beh pustila... som sa zľakla...“ /žena mladšia ako 25 rokov s viacerými deťmi/

„Alebo tu, keď som ešte nebývala, teta mi tu bývala. A v lete... keď tak po nás trúbili... s XY (meno dievčaťa – pozn. aut.). Išli sme sem hore, to bolo už dávno, normálne auto takto pred nohami nám zastalo či si nechceme zarobiť... No to aj dcére... To sa aj mne stalo (pridávajú sa ďalšie ženy), ajajáj!“ /žena mladšia ako 25 rokov s deťmi/

„No ja hej (odpoveď na otázku moderátorky, či nemali skúsenosť s exhibicionistom), v XY (názov mesta – pozn. aut.), utekal za nami nahý.“ /žena vo veku okolo 50 rokov, tri deti, SOU, nezamestnaná/

„Aj mne (sa stal zážitok s exhibicionistom – pozn. aut.), keď som šla do roboty do XY (názov továrne – pozn. aut.) ráno o šiestej v zime. Taký sympatický pán, mal taký dlhý kabát. Vystúpila som na stanici a on ma zastavil. Ja som to ani tak nevnímala, že si rozopol kabát, najskôr som sa mu dívala na tvár, pozriem dole – a holý! Ja som sa tak zľakla, že som prišla do roboty o pol jedenástej... Ale to sa tam v YZ (názov mesta – pozn. aut.) stáva, to je bežné (pokračuje ďalšia spomedzi žien), často... Alebo na bicykli chodili (pokračuje prvá žena), tak ukazovali sa normálne. Už potom sme vedeli, lebo potom policajti to nahlasovali policajtom z XY a vraveli, že takíto ľudia neublížia, že sú chorí, ale že sa ich treba strániť.“ /žena staršia ako 40 rokov s deťmi/

Pozrime sa ešte na podoby násilia, ako ich účastníčky skupinových diskusií popisovali na skúsenostiach

iných žien. Príbehy násilia iných žien boli vo výpovediach veľmi bohaté, rôznorodejšie i tvrdšie, respondentky akoby slobodnejšie rozprávali o zážitkoch iných žien než o svojich vlastných. Týkali sa tak partnerov, ako aj cudzích mužov.

Pri podobách násilia v intímnom vzťahu sa okrem rôznych podôb psychického a fyzického násilia zaznamenali mnohé príbehy tvrdého či ľahšieho ekonomického násilia, tiež sexuálneho násilia, ako aj rôzne podoby vydierania žien partnerom, prípadne obmedzovania slobody pohybu a prísnej kontroly správania ženy. Diskusie naznačili aj problém dohodnutých sobášov, ale respondentky ho posunuli do veľmi špecifických okrajových skupín rómskej populácie, nepovažovali ho tu za všeobecnejší jav. Príbehy opätovne naznačili, že druhy násilia v partnerských vzťahoch sa často krát vzájomne kombinujú.

Čo sa týka násilia na ženách od cudzích mužov, popri vyššie popísaných typoch násilia a zneužívania rozhovory poukázali na fenomén obchodovania s ľuďmi a fenomén nútenej prostitúcie – nútenia žien k sexuálnym službám, alebo nútenia k žobaniu.

„Lebo poznám veľa žien, ktoré to majú úplne horšie, čo sa týka vzťahu, aj toho všetkého. Ja tak strašne nemám rada, keď sa chlap vyvyšuje nad ženou, nenávidím to, nenávidím to a... no proste akože, keď povie, čo ja viem, XZ si (vulgárna nadávka na nevernú ženu – pozn. aut.) a toto si, nanič nie si a čo z teba je, nič z teba nie je! A popritom viem, že tá žena sa stará, že sa nefláka. Sú kadejaké prípady. Alebo napríklad mňa dosť zoberie, keď idem po ulici – a už sa mi veľakrát tak stalo a neboli to ani Cigáni, boli to bieli – a muž tam trieskal ženu, že už som aj sto chutí mala, že sa zastarať, že čo to robí.“ /žena mladšia ako 25 rokov s viacerými deťmi/

„...aj citové vydieranie (môže byť násilie – pozn. aut.). Napríklad, keď tá žena chce ukončiť vzťah a nemôže, lebo muž citovo vydiera, že on si siahne na život a absolvuje nejaké zranenia...“ /šesť rokov asistentka TSP/

„...teda to citové vydieranie, že jej povie, keď už začala riešiť tú situáciu (násilného správania voči sebe – pozn. aut.), lebo jej mali byť odobraté deti kvôli zlej sociálnej... Bol väčšinou ten, ktorý jej nepomáhal a podobné veci, ale on si ešte sadne na stoličku a začne plakať: ‘Ty ma už neľúbiš!’ A podobne. To už fakt je citové (vydieranie – pozn. aut.)!’“ /šesť rokov asistentka TSP/

„...prípád, kde manželský pár mal dve deti a on robí v XY (susedná krajina – pozn. aut.). Priznal svojej žene, že ju podvádza, mal tam ženu, aj napriek tomu stále ho chcela zobrať naspäť, svojho muža. Bola schopná urobiť všetko, keď jej povedal: ‘Nebudeš sa stretávať s kamarátkami, budeš len doma pri mne!’ Proste sa vrátil z XY a ona bola rada, že prišiel domov, že má muža... Kvôli nemu bola schopná všetko opustiť, izolovať sa... Kým bol v XY na robote, tak chodila medzi nás... upravovala sa, mala na nás čas, proste starala sa o seba. Ako náhle prišiel, nemalovala sa, prestala sa maľovať, neupravovala sa, celý deň sedela s ním doma, nechodila vonka... To je zasa psychické násilie (dopĺňa druhá líderka), myslím si... Ako keby bola rozdvojená osobnosť (pridáva prvá rómska líderka), my sme ju nespoznávali...“ /štyri roky asistentka TSP/

„...a z ničoho nič. Ja som sa tam pozrela do postieľky a pozerám, kde on beží? A riadne sa rozbehol a kopačka do hlavy, len takto... 'To čo robíš, ty kokso?!' Ja som skoro odpadla, normálne kopačku.“ /mladá žena s deťmi/

„...s násilím som sa stretla konkrétne pri práci s ľuďmi, kde som videla domáce násilie – aj psychické aj fyzické – priamo v rodinách, aj priamo ako na vlastné oči. Boli sme priamo aj ako svedkovia na súdoch tohto násilia, kde vlastne si ten klient odpykáva svoj trest, už mu bude aj končiť...“ /desať rokov TSP-ka/

„...ja som bola vonka, ja som ju videla na zemi, iba nohy jej trčali. Jej muž zamkol dvere, vieš... a som zbada, že jej nohy trčia. 'Podťe so mnou vyrazíme dvere!' Tak sme vyrazili... On ju tak hodil nešťastne o linku, takýto roh, trochu takto chýbalo, bol by ju zabil! ...nabehli chlapi a vyrazili dvere... Potom sedí takto na lavici a čakal. 'Čo si to spravil, tato?!' Že on nevie. Okno asi dostal... Nemal okno (oponuje druhá z diskutujúcich žien), nebol veľmi opitý... Ale keby sme nevyrazili tie dvere, tak mohol niečo s ňou...“ /žena staršia ako 40 rokov s deťmi/

„To bolo asi týranie – aj jej, aj detí. Vlastne on bol alkoholik, tam vyhadzovanie cez okno, také odopieranie jedla. Potom nemohla chodiť sama po ulici, kontroloval ju vždy, ku nám ju prišiel skontrolovať, nemohla sa rozprávať s niekým bez jeho prítomnosti, udieral vždycky do steny. Skopal ju tehotnú na zemi... mala niekoľko potratov. Muselo to prísť až do takého štádia, neviem koľko... až po koľkých rokoch, musel ju až tak dobiť, že vlastne bola v nemocnici... až vtedy ho vlastne zobrali policajti do vyšetrovacej väzby. To už bolo, ja neviem, aj zo päť rokov...“ /desať rokov TSP-ka/

„My máme tak spoločne (financie – pozn. aut.), my to máme v jednej peňaženke... Ale viem o takých ľuďoch, čo napríklad, že fuj! ... Že chlap má kasu a dáva denne, tolko a tolko minieš, tolko a tolko navaríš. To je otrasné, to ja by som kdeže! ... Kasu drží on a nechá jej tolko, čo si myslí, že stačí, a prepíť môže koľko chce – on si môže dovoliť hocičo... Automaty (pridáva sa ďalšia zo žien).“ /žena mladšia ako 25 rokov s viacerými deťmi/

„...viete XY (krstné meno ženy – pozn. aut.) sme všetci brali ako dobrú mamu, ona keby mala čo mala, všetko tým deťom by bola dala. A vždycky YZ (krstné meno muža – pozn. aut.) prišiel a peniaze jej trebárs zobral a ona mu ich radšej dala... XY nie je zlá žena (pridáva sa iná spomedzi žien), ona sa ho bála.“ /mladá rómska žena s dieťaťom/

„...pozastavila som sa: nákup potravín, keď sú na nákupe dvaja partneri a bežný nákup ako potraviny. U tých ľudí asi dvakrát som videla, že on vyberie peňaženku a ide to platiť, úplne bežný potravinový nákup. Príde mi to také zvláštne. Keď sa nakupujú potraviny – neviem, či to len ja mám tak vo svojom okolí – väčšinou to platí žena... Nad tým som sa tak pozastavila, že vždy vyberie on tú peňaženku a on zaplatí úplne bežný nákup. Možno, keď sú to nejaké väčšie veci alebo sa platí kreditkou, že mám na seba ten účet. Ale aj tak mi to príde blbé... Mne to príde zvláštne, lebo u mňa, aj u nás doma vždy mala mama peniaze, spravovala peniaze. A aj u nás je to tak, že ja mám peniaze, keď chce, tak mu dám peniaze na čokoľvek. A tak isto to bolo aj u našich, väčšinou mala mama peniaze a keď oco potreboval, tak mu bez problémov dala. Ale

nikdy to nebolo tak, že chlap drží kasu a on mi bude dávať po častiach peniaze... mne to príde také trošku zvláštne... Možno jej nedá peniaze (dodáva k téme ďalšia diskutujúca).“ /šesť rokov asistentka TSP/

„No toto (odpoveď na otázku moderátorky, aké ešte násilie poznajú), že keď muž ‘stavia’ a prehráva väčšiu časť peňazí z domácnosti. Tým, že je už taký návykový, že proste musí na tie stroje, tak je schopný predávať z domu, čo je cenné, a doslova krahnúť žene peniaze a všetko. Necháva ju bez peňazí, nezaujíma ho, či bude na chleba či nie, či majú zajtra čo jesť alebo do školy. A už tá žena potom trpí, lebo ona musí zháňať pre tú domácnosť. A ešte vrcholom je to, že keď prehrá všetky peniaze a nie je náhodou navarené, tak ešte si vybijie na nej zlosť, že nenavarila! Proste si neuvedomí, že tie peniaze všetky berie on. To ešte v dobrom, že tá žena ešte zostáva pri zmysloch, že naozaj sa stará o celú rodinu! Ale niektoré ženy tiež podľahnú a s tým mužom začnú hrať stroje alebo sa pustia do alkoholu.“ /štyri roky asistentka TSP/

„Nepísané pravidlo u nás, v rómskych rodinách je (odpoveď na otázku moderátorky o vnímaní sexuálneho násillia v osadách), my keď sa aj ženy stretne, každá jedna sa začne smiať a povie, že najlepšia vojna v rodine je sex. Lebo muž si to vyžaduje. Myslí si, že keď bude každú noc spať so svojou ženou, tak ona už si nenájde druhého alebo nepomyslí na iného... Chce ju veľmi uspokojiť (pridáva druhá líderka), až tak, že to je znásilňovanie... Áno, (pokračuje prvá diskutujúca), ako keby sa chválili svojim rovesníkom, že jeho žena má každý deň, aby na druhého nemyslela... ‘Ona to má furt, jej to nechýba! Nesmie jej to chýbať!’ Tá mentalita tých mužov (konštatuje tretia diskutujúca). ... Ale ja mám obavy (pripája sa štvrtá žena), že to nie je len u Rómov...“ /viaceré rómske líderky jedna cez druhú/

„...fuj otrasné... on mi kamarátku znásilnil! Teraz som si spomenula, keď ste o ňom vravela... To bolo prednedávnom, rok dozadu veľká aféra... Ale napriek tomu tá YZ (krstné meno súčasnej partnerky násilníka – pozn. aut.) je s ním a čaká ďalšie dieťa (pridáva k popisu situácie iná žena) ... Prvé deti jej odobrali, prišla o deti kvôli nemu, ale aj tak je s ním a čakajú ďalšie! ... A pritom vie (kontruje prvá zo žien), že on spáva tam, tam, tam a furt je aj s tou...“ /mladá žena s deťmi/

„...rómske ženy väčšinou, my rozprávame väčšinou o takých zážitkoch, ktoré máme z toho, že ju fyzicky napadne, že ju dobije alebo... stáva sa, že s ňou sexuje, aj keď ona nechce, musí dať kedy on chce... Ale páchané násilie je pre mňa aj to, že tú ženu, keď si zoberie to dievča, tak už vlastne dá sa povedať, že ju pripravujú a nútia, pretože ona určite s radosťou nerobí všetko to, iba čo si zvykne na tú domácnosť, na tú prácu, ktorú ona potom považuje za povinnosť. Aj to je násilie páchané na ženách. Dievča sa vydá a už automaticky jej dávajú do vienka – musíš uvariť, musíš poradiť, nabráť mužovi jesť, muž musí mať pripravené, ožehlené, deti musia byť v čistom... musíš sa postarať, aby bolo nakúpené, aby bolo všetko pripravené. Aj toto je násilie, psychické násilie a niekedy...“ /pracovníčka MVO s deťmi/

„...pokiaľ viem, tak toto (dohodnuté sobáš – pozn. aut.) funguje ani nie na východe... ale je možno v XY (názov mesta na južnom Slovensku – pozn. aut.) u olašských Rómov. Tam už je to od malička, akože to ešte stále funguje, že malé dievča už prisľúbia tomu, a potom sa za ňu vlastne zaplatí, koľko sa má. Ale stáva sa, že ten olašský chlapec, ale to tiež je málokedy prípustné, si vyberie dievča z rumungerských... ale je to veľmi ťažko porovnateľné, a zaplatí. Ale ja som ešte nepočula, že by Rumungeri, teda sú na vý-

chode Rumungeri usadlíci, že by si predali dievča alebo čo! Nie. U olašských Rómov áno, tam už to vopred určujú.“ /pracovníčka MVO, dve deti, VŠ/

„Tá bezdomovkyňa... oni ju nezneužívali, ale ona žobrala pre nich, musela všetko odovzdávať im do koruny, ani ješť nedostala hockedy, tak nám rozprávala. No a potom, ani neviem, dáko ušla... No tak to teraz, aj dieťa má s dákyimi (pripomína iná spomedzi žien)...“ /žena staršia ako 30 rokov s viacerými deťmi/

„...to dávali asi minulý týždeň. Na takom smetisku žili a vlastne tam boli raz v meste a dakto ich zbadal a že vlastne či si nechcú ísť zarobiť do Nemecka ako čašníčky. Tak samozrejme, zúfalé ženy počuli čašníčky, Nemecko, tak išli. A nakoniec, keď tam išli, tak ich predávali... Takže, akože toto je fuj!“ /žena mladšia ako 25 rokov s viacerými deťmi/

„...aj táto XY (krstné meno ženy – pozn. aut.) sa dala takto nahovoriť ako sedemnásťročná. Otec ju musel ísť zháňať tam do zahraničia, že sa štyria na nej vystriedali, prišla mu sem oné, nabúchaná a dodnes má toho chlapca... ani nevie, s kým ho má... Ježiš, tá čo narobila tomu ocovi... Tak to už neviem či za to, no tak nie, tak netvrdím, že za to mohla (odpoveď na otázku, či za to mohla, keď ju znásilnili). ...ale tak myslím, že starosti a toto... keď išla s takými... to som myslela, že načo išla s takými ľuďmi vôbec, že sa dala zobrať. Nevedela (odpoveď na otázku, či vedela, do čoho ide), ona je taká mimo trošku, nevedela ona...“ /mladá žena s deťmi/

„Obchodovanie je už iná vec, to sa týka celého Slovenska. To je úplne jedno, či je to Olaška alebo Rumungerka, Rómka alebo Nerómka... to je úplne iné. Áno, toto beží!“ /pracovníčka MVO, dve deti, VŠ/

Podoby násilia, ktoré zažívajú rómske ženy v marginalizovanom prostredí sú veľmi rôznorodé, a to tak v prípadoch, keď sa násilne správa vlastný partner, ako aj vtedy, ak je násilníkom cudzí muž. Byť ženou je pri nazeraní na fenomén násilia značná nevýhoda už pri všeobecnom pohľade (napríklad vzhľadom na podstatne vyššie počty násilia smerované k ženám), byť ženou v marginalizovaných rómskych komunitách znamená z pohľadu násilia úplnú prehru. Násilia je v skúmanom prostredí viac a má aj rôznorodejšie a vyhranenejšie podoby.

Ďalšie spovede rómskych žien nájdete v Prílohe k tejto publikácii.

Realizátor projektu:

Keď tradície bolia

QUO VADIS, o.z.

I. Krasku 7

960 01 Zvolen

www.quovadis-oz.sk

Autorky:

J. Filadelfiová,

I. Kosová

© QUO VADIS, o.z., Zvolen

2015

ISBN 978 - 80 - 970452 - 6 - 5

Názov: Keď tradície bolia

Rok vydania: 2015

Miesto vydania: Zvolen

ISBN 978 - 80 - 970452 - 6 - 5

© QUO VADIS, o.z., Zvolen 2015

I. Krasku 7, 960 01 Zvolen

www.quovadis-oz.sk

Projekt Keď tradície bolia bol podporený financovaný z Dotácie na podporu rodovej rovnosti zameraného na dosiahnutie rodovej rovnosti a podporu uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania na základe pohlavia alebo rodu a sumou 56000 € z Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2009-2014. Správcom Fondu je Nadácia otvorenej spoločnosti - Open Society Foundation. Cieľom projektu Keď tradície bolia je Posilnenie kapacít MVO a zlepšenie podmienok na fungovanie občianskej spoločnosti.